

**AZ 1966-1972 KÖZÖTTI
TÁNCDALFESZTIVÁLOK TÖRTÉNETE ÉS
SLÁGEREI MAI SZEMMEL**

Kutatás a 14-16 éves gimnazisták körében

Farkas Szabolcs

**Témavezető: Prof. Dr. Bodnár Gábor
egyetemi tanár, intézetigazgató, tanszékvezető**

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	- 1 -
1. A Táncdalfesztiválok története	- 3 -
1.1. A Táncdalfesztiválok előtt, avagy a Ki mit tud?-ok korszaka	- 3 -
1.2. Az 1966-os, első Táncdalfesztivál	- 5 -
1.3. Az 1967-es Táncdalfesztivál	- 6 -
1.4. Az 1968-as Táncdalfesztivál	- 7 -
1.5. Az 1969-es Táncdalfesztivál	- 8 -
1.6. Az 1971-es Táncdalfesztivál	- 9 -
1.7. Az utolsó „klasszikus”, 1972-es Táncdalfesztivál	- 9 -
2. Előadók	- 11 -
2.1. Illés-együttes	- 11 -
2.2. Koncz Zsuzsa	- 13 -
2.3. Kovács Kati	- 14 -
2.4. Koós János	- 16 -
2.5. Szécsi Pál	- 17 -
2.6. Zalatnay Sarolta	- 18 -
2.7. További érdekességek	- 19 -
3. A kutatás folyamata és eredményei	- 21 -
3.1. A kutatás előkészítése	- 21 -
3.2. Általános adatok a kutatásról	- 22 -
3.3. Mit tudnak a fiatalok a Táncdalfesztiválokról?	- 24 -
3.4. Mennyire ismerik a tanulók a „klasszikus” Táncdalfesztiválok kiemelkedő előadóit?	- 25 -
3.5. A zenefelismerés eredményei	- 28 -
3.6. Személyes jellegű észrevételek	- 31 -
4. A kutatás összegzése	- 32 -
5. Irodalom- és forrásjegyzék	- 34 -

Előszó

Bevezetés és a kutatás indoklása

Táncdalfesztivál: az idősebb generációhoz tartozóknak, akik iskolás/egyetemista korúak voltak akkoriban, a fekete-fehér televíziós műsorok, a nagylétszámú népszínházi előadások juthatnak eszébe erről – valamint rengeteg népszerű, dallamos sláger. Azonban a mai kor tinédzsereinek valószínűleg már nem sokat jelent az egykor közismert kifejezés. Bár néhány slágert ismerhetnek a szórakozóhelyekről, házibulikból, de az előadókat, akikhez a slágerek kötődnek, nem igazán.

Én viszont azon huszonévesek közé tartozom, akik nem csak az úgynevezett „retró” bulikban hallgatják ezeket a számokat. Szüleimnek, de elsősorban nagyszüleimnek köszönhetem, hogy a náluk folyamatosan szóló rádióból és TV-ből megismerhettem és megszerethettem a ’60-as, ’70-es évek zenéit, előadóit, azon belül a táncdalok műfajába tartozókat. Rajongásom a mai napig megmaradt, így ez is arra ösztönzött, hogy a korszakkal és témával tüzetesebben foglalkozzam.

Néhány éve veszek részt középiskolai ének-zene tanításban, s ekkor fogalmazódott meg bennem a kérdés: vajon napjaink 14-16 éves diákjai ismerik azokat az előadókat, akik anno az első „klasszikus”¹ Táncdalfesztiválokra nyerték el országos népszerűségüket, és akár a mai napig elengedhetetlen részei a retró bulik zenei felhozatalának? Ha elmennek egy ilyen buliba, tudják, hogy kiknek a számait hallják? Emellett felvetődött bennem, hogy mennyire ismerhetik az adott korszak zenei-kulturális hátterét.

Jelen dolgozatban rövid áttekintést nyújtok az 1966-1972 közötti, „klasszikus” Táncdalfesztiválok történetéről, kialakulásáról és a rendezvénysorozat kultúrpolitikára gyakorolt hatásáról, valamint a helyezést/díjat elérő előadókról – mivel úgy vélem, ezek összegzése talán már saját generációm számára is hiánypótló lehet, továbbá jó alapot nyújthat a mostani tizenévesek megfelelő tájékoztatásához. Értekezésem legfőbb célja azonban, hogy tapasztalati háttérrel mutassa meg: jelenleg mennyire ismerik a mai 14-16 éves korosztály tagjai a Táncdalfesztiválokat és az ott fellépő énekeseket, együtteseket.

¹ A magyarországi Táncdalfesztiválok első, 1966-1972 közé eső korszakát illethetjük ezzel a köznyelvi jelzővel.

A legfontosabb kérdések, melyekre a dolgozatomban választ kértem a tanulóktól:

- Ismerik-e a jelenlegi 14-16 éves korosztály tagjai a Táncdalfesztiválokat?
- Milyen események vezethettek, véleményük szerint, a Táncdalfesztiválok létrejöttéhez?
- Szerintük mit jelenthetett a Táncdalfesztivál kifejezés?
- Kik és milyen eredménnyel szerepelhettek a fesztiválokon?
- Zenehallgatás során felismernek-e előadókat, akik helyezést/díjat értek el az 1966-1972 közötti Táncdalfesztiválokon?

Úgy gondolom, nemcsak zenei, hanem korszaktörténeti és módszertani oldalról is érdemes megközelíteni a Táncdalfesztiválokat. Elvégre napjainkban ismét „menő” a retró zene: pályakezdő énektanárként akár egyes dalok, illetve a fesztiválsorozat megismertetésén is elgondolkodnék (mint fakultatív, ismeretbővítési anyag) – esetleg jelen dolgozat alapján, valamint a kutatói munka továbbvitelével. Mindezt elsősorban azért, mert fontosnak tartom, hogy a közelmúlt egy korszakának több szempontból is közízlés-meghatározó zenei világát (legyen annak szakmai szintje akár ingadozó vagy kifogásolható) az utókor megismerje és véleményt alkothasson róla.

Dolgozatomat így ajánlom mindenkinek, akit érdekel ez a különleges, érdekes világ, valamint olyan „táncdalkedvelők”-nek, akik kíváncsiak a zeneileg, kulturálisan és politikailag is sokszínű korszakra, amelynek rengeteg slágert és kiváló előadót köszönhetünk.

1. A Táncdalfesztiválok története

1.1. A táncdalfesztiválok előtt, avagy a Ki mit tud?-ok korszaka

Ahhoz, hogy megérthessük, mely tényezők – vagy éppen események – hívták életre a Táncdalfesztiválokat, vissza kell ugranunk az időben, megvizsgálva az 1956 utáni politikai és kulturális történeseket és döntéseket.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc után az új állampárt, az MSZMP a Rákosi-rendszerből örökölt kultúrpolitika számos szegmensét megváltoztatta.² Az 1957-es MSZMP-értekezleten fogalmazták meg legérthetőbben azokat az irányelveket, amelyektől a párt stabilitását és a kulturális élet fellendülését várták Magyarországon. Ezek közül témánkban a legrelevánsabbak:

- a nem elkötelezett kommunista (dal)szövegírók is publikálhattak.
- a Magyar Rádió és Televízió helyzetével már nemcsak a pártszervezetek, de a Tudományos és Kulturális Osztály is foglalkozott.
- a KISZ (Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség) megalapítása.

A KISZ alapításával kapcsolatban érdemes megemlíteni: a kommunista vezetők tisztában voltak azzal, hogy a fiatalok többsége nincs a Kádár-kormány mellett, ezért az ifjúsági szervezet segítségével kell „megnyerni” őket. Ennek is köszönhető többek között a könnyűzene térhódításának részleges engedélyezése, ami által a KISZ rendezvényeinek állandó fellépői lettek a beat-, később a pop-rock zenekarok.³

Ezeknek a döntéseknek és folyamatoknak egyik leglátványosabb eredménye az 1962-ben életre hívott Ki mit tud? a Magyar Televízió ifjúsági kulturális tehetségkutató műsora, amelynek szervezője a KISZ mellett a televízió Ifjúsági Osztálya volt. Az alapelveket az alábbiak szerint határozták meg egy 1961-es tervezetben:

² Csatári Bence: A Magyar Rádió könnyűzenei politikája a Kádár-rendszerben In: Ignác Ádám (szerk.): *Populáris zene és államhatalom* (Rózsavölgyi és társa, Budapest, 2017), 75-92. oldal

³ Csatári Bence: *Az ész a fontos, nem a haj – A Kádár-rendszer könnyűzenei politikája* (Jaffa Kiadó, Budapest, 2015), 19-24. oldal.

„A műsor megrendezésével azt szeretnénk elérni, hogy az ifjúság széles rétegeinek figyelmét ráirányítsuk a Helsinkiben rendezendő Világifjúsági Találkozóra. A VIT-re készülődés jegyében olyan keresztmetszetet mutatni a magyar ifjúságról, amely a fiatalok ízlését, tehetségét, sokoldalúságát, de mindenekelőtt értékes emberi tulajdonságait tükrözi. Ennek jegyében módot akarunk nyújtani a 14–26 éves fiataloknak, hogy havonta egy-egy műsor keretében bemutassák: ki mit tud. Az előzetes válogatások során igyekeztünk olyan fiatalokat találni, akik fokozott érdeklődésükkel és igényességükkel az átlag fölé emelkednek, de egy pillanatig sem akarnak kirívóakká válni. A műsorszámokkal szeretnénk felkelteni a fiatalokban a művészetek iránti fokozott érdeklődést. Célunk továbbá, hogy a Ki mit tud-dal is közelebb hozzuk a KISZ-hez a fiatalok széles rétegeit, akik valamilyen művészeti ágban aktívan működnek, de a KISZ-szel eddig nem találtak kapcsolatot.”⁴ A műsor keretében különböző kategóriákban mutathatták be tehetségüket a fiatalok, mint vers, próza, tánc, humor, paródia (stb.). A Táncdalfesztiválokat megelőzően 3 adássorozat ment le, 1962-ben, '63-ban és '65-ben. Érdemes megemlíteni a Magyar Televízió (MTV) szerepét a Táncdalfesztiválok létrehozásában. Létrejötté összeforrott a Kádár-rezsim hatalomra lépésével, s a Televíziónak a kormányzat hosszú távon is propagandacélokat szánt, de a kulturális nevelés is a műsorstruktúra fontos pillére lett.

A fesztivál megrendezésének ötlete már 1964-ben felmerült: hosszas előkészítés után tették közzé a felhívást, amire amatőr és profi zeneszerzők, valamint szövegírók küldhették be az addig még nyilvánosság előtt el nem hangzott szerzeményeiket – mindezt név nélkül, jelígesen. A megrendezés első évében (1966-ban) mintegy 300 zeneszerző 464 dalából válogathattak a képernyőre, s ez a szám évről évre gyarapodott. 1967-ben már 1374-ből rostálták ki az élő műsorokban bemutatott hatvanat. A dalok előadásaihoz nagyrészt a műsor zenei szerkesztői kerestek előadókat, kivételt képeztek az együttesek, akik saját dalukat adták elő.⁵

A Táncdalfesztiválokkal olyan újfajta műsorfolyamot sikerült létrehozni, amely a társadalom valamennyi rétegének közkedvelt műsora lett, milliók követték az élő adásokat. Még napjaink zenekultúrájára is jelentős hatást gyakorol a műsor, hiszen számos olyan művész emelkedhetett ki az ismeretlenségből az adásoknak köszönhetően, aki a mai napig aktívan koncertezik, szerves részét képezi a magyar kultúr- és zenetörténetnek.

⁴ Karácsondi Miklós: A „Ki mit tud?”-jelenség (*Rádió és Televízió Szemle* 1978. X. évf. 1. sz.), 47–60. oldal.

⁵ A legendás Táncdalfesztiválok – 1. rész. *Ritkán látható történelem*.

https://ritkanlathatotortenelem.blog.hu/2019/12/19/a_legendas_tancdalfesztivalok (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

1.2. Az 1966-os, első Táncdalfesztivál

Az első Táncdalfesztivál létrejöttét nagy felhajtás övezte: mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a fentebb említett nevezések száma. Az élő adásokba 60 dalt választott ki előzetesen a zsűri. Fontos megemlíteni, hogy nem kezelték külön kategóriának a szólóénekes és zenekari produkciókat – ez kellemetlen helyzeteket is eredményezett, ugyanis a zenekarokat úgy konferálták fel, hogy külön kiemelték az énekest (pl.: Szörényi Levente és az Illés zenekar). Az eseményt az Erkel Színházban rendezték meg, az előadókat a Stúdió 11, a Magyar Rádió tánczenekara kísérte. A döntőbe 12 produkció jutott be, ahol a zsűripontszámok és közönségszavazás alapján alakultak ki a díjak.

Az 1966-os, első Táncdalfesztivál díjazottjai, zárójelben az általuk előadott dal:⁶

- 1. díj: Kovács Kati (*Nem leszek a játékszered*), Toldy Mária (*Más ez a szerelem*)
- 2. díj: Illés (*Még fáj minden csók*), Zalatnay Sarolta (*Hol jár az eszem*), Tárkányi Tamara (*Idegen utakon*), Koós János (*Annyi ember él a földön*)
- Előadói díj: Kovács Kati (*Nem leszek a játékszered*), Koós János (*Annyi ember él a földön*), Toldy Mária (*Más ez a szerelem*)
- Magyar Hanglemezgyártó Vállalat (MHV) különdíja: Vámosi János (*Mit hoz a jövő*)
- KISZ különdíja: Koncz Zsuzsa (*Nincsen olyan ember*)
- Közönségszavazás díja: Bakacsi Béla (*Bizony így van ez, szívem*)

Az első Táncdalfesztiválnál megemlíthető a beat műfaja. Bár a „magyar beat” datálását 1965-re teszik (az Illés zenekar magyar nyelvű számai nagyrészt ebben az évben keletkeztek), az 1966-os Táncdalfesztivál után lett mindenki számára világos, hogy ez a műfaj nem múló divat, hanem a magyar kultúrát alapjaiban megváltoztató zenei forradalom.⁷

⁶ Az első és második díjnál nem az előadót, hanem a zeneszerzőket díjazták, jelen dolgozat és kutatás szempontjából azonban az énekesek/együttesek a mérvadók.

⁷ Csatári Bence, Poós Zoltán: *Azok a régi csibészek – Beszélgetés Szörényi Leventével* (Jaffa Kiadó, Budapest, 2016), 210-211. oldal.

1.3. Az 1967-es Táncdalfesztivál

Az 1966-os Táncdalfesztivál hatalmas sikere után kimagasló adatokat produkáltak a nevezések '67-ben: több mint háromszor annyi nevezés érkezett be, így 1300-at meghaladó számú dalból választotta ki az előzetes zsűri azt a 60 művet, ami az élő adásokba bekerülhetett.

A siker azonban nemcsak a nevezésekben mérhető: 1967-től külföldi televíziók és rádiók is közvetítették a műsort. A nemzetközi nézősereget és hallgatóságot a műsor két, ma már a magyar televíziózás ikonjainak tekinthető személyisége, Takács Marika és Varga József köszöntötte a nézőket a magyar mellett orosz, angol és német nyelven.⁸

Az 1967-os, második Táncdalfesztivál díjazottjai, zárójelben az általuk előadott dal:

- 1. díj: Toldy Mária (*Rövid az élet*), Zalatnay Sarolta (*Nem várok holnapig*)
- 2. díj: Aradszky László (*Annál az első ügyetlen csóknál*), Poór Péter (*Utánam a vízözön*), Szécsi Pál (*Csak egy tánc volt*)
- 3. díj: Ambrus Kyri (*Nappalok és éjszakák*), Fenyvesi Gabi (*Ádám, hol vagy?*)
- Előadói díj: Ambrus Kyri (*Nappalok és éjszakák*), Korda György (*Bocsánat, hogyan kérdelem*), Aradszky László (*Annál az első ügyetlen csóknál*), Toldy Mária (*Rövid az élet*), Zalatnay Sarolta (*Nem várok holnapig*)
- Hangszerelői díj: Körmendi Vilmos, Bágya András, Presser Gábor
- KISZ különdíja: Dobos Attila (*Kövek a vízparton*)
- Közönségszavak díj: Kovács József (*Jöjj vissza hozzám*)

A beat műfaja ekkor már dübörgött, s a zenekarok rájöttek, hogy egy-egy énekes előadóval kiegészülve nagyobb sikert érhetnek el. Így döntött az Omega is, akik a tizenéves Zalatnay „Cinit” kérték meg, hogy működjön közre *Nem várok holnapig* című dalukban. A dal olyan nagy siker lett, hogy első díjat nyert a fesztiválon, míg Zalatnay előadói díjat és országos hírnevet szerzett általa.⁹

⁸ Táncdalfesztivál. (1967). *Videa* <https://videa.hu/videok/zene/tancdalfesztival.-1967-115-perc.-magyar-zenes-musor-iPAWiVhFzr8jhKjR> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

⁹ Csatári Bence, Poós Zoltán: *Azok a régi csibészek – Beszélgetés Zalatnay Saroltával* (Jaffa Kiadó, Budapest, 2016), 247-263. oldal.

1.4. Az 1968-as Táncdalfesztivál

Az első két fesztivál sikerei után 1968-ban is meghirdette a Magyar Rádió és a Magyar Televízió a Táncdalfesztivált. A produkciók és az előadók átalakultak: előtérbe kerültek a zenekarok, illetve a már-már országos hírnévre szert tett zenekarok által kísért előadói produkciók. Egyre több együttes nevezett be, ami talán annak is köszönhető, hogy a KISZ és az állam egyre inkább „behódolt” a nyugati zenei irányzatoknak (beat, soul). Ugyanakkor már működött a Belügyminisztérium „titkosrendőrsége” a könnyűzene területén is¹⁰, ezért – valószínűleg a megfigyelések miatt – a zenekarok elkezdtek olyan számokat írni, melyeket engedtek előadni a televízióban és a rádiókban, s így nevezni is tudták őket a Táncdalfesztiválokra. Ez azonban nem tartott sokáig, ugyanis a következő évben, a ’69-es Táncdalfesztiválon olyan szövegbeli- és előadói szabályokat hozott a Minisztérium, ami miatt több előadó és együttes is bojkottálta a részvételt.

Ebben az évben a díjazottak között is több együttes figyelhető meg, mint korábban:

- 1. díj: Illés (*Amikor én még kisser voltam*), Koós János (*Kislány a zongoránál*), Mary Zsuzsi (*Mama*)
- 2. díj: Sztevanovity Zorán (*Fehér sziklák*), Harangozó Teri (*Sose fájjon a fejed*), Koncz Zsuzsa (*Színes ceruzák*)
- Előadói díj: Mary Zsuzsi (*Mama*), Illés (*Amikor én még kisser voltam*), Omega (*Kiabálj, énekelj*), Harangozó Teri (*Sose fájjon a fejed*), Koncz Zsuzsa (*Színes ceruzák*), Koós János (*Kislány a zongoránál*)
- Közönségszavazás: Mary Zsuzsi (*Mama*), Korda György (*Ébredés*)

1968-tól „villanykapcsolós szavazás” is zajlott: amikor elhangzott az előadó neve, fel kellett kapcsolni a háztartásban lévő összes lámpát (bár igazából bármilyen elektromos eszköz megtette: porszívó, hajszárító, mosógép...). Az Országos Villamos Teherelosztó munkatársai a vezérlőteremből mérték és dokumentálták a lakosság fogyasztását. A képlet egyszerű volt: amelyik előadónál a legnagyobb fogyasztást mérte a műszer, az kapta a legtöbb szavazatot a közönségtől.¹¹

¹⁰ Csátsári Bence: *Az ész a fontos, nem a haj – A Kádár-rendszer könnyűzenei politikája* (Jaffa Kiadó, Budapest, 2015), 24-28. oldal.

¹¹ Bálint Lilla: Slágerek a szocializmusban: Ezért volt olyan népszerű a Táncdalfesztivál. *Dívány* 2022. 06. 05. <https://divany.hu/offline/retro-zene-tancdalfesztival/> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

1.5. Az 1969-es Táncdalfesztivál

1969 nyarát a Táncdalfesztivál nyarának is lehetne nevezni. A szervezők a fesztivált népiünnepéllé nyilvánították: a műsorfüzetet már hetekkel előtte több százezres példányban osztották, a külföldi magyarlakta területeken is, míg a zsűrit a világ számos országából hívták meg: szovjet, jugoszláv, bolgár, de még NSZK-beli tagokat is hívtak, akiknek a dalok szövegét is lefordították.¹²

A '69-es Táncdalfesztivált több újítás és változás jellemezte. Az Omega és az Illés bojkottálta az eseményt, a folyamatos zenei, szövegi és előadói szabályozások miatt – így a beat egyáltalán nem kapott képviseletet. A fesztiválok történetében viszont ekkor adódott a legnagyobb lehetőség az ismeretlen előadók bemutatkozására: az ötvenkét fellépő között huszonnyolc olyan szerepelt, aki addig még nem lépett színpadra. Ezúttal minden versenyző csak egy számmal indulhatott.

A harmadik Táncdalfesztivál díjazottjai:

- 1. díj: Késmárky Marika (*Egy fiú a házból*), Koós János (*Nem vagyok teljesen őrá*)
- 2. díj: Harangozó Teri (*Szeretném bejárni a földet*), Metro (*Régi kép: Szobrok*)
- Arany Mikrofon díj: Harangozó Teri (*Szeretném bejárni a földet*)
- Előadói díj: Koncz Zsuzsa (*Négy szürke fal*)
- Hangszerelői díj: Wolf Péter.

Az 1969-es Táncdalfesztivál visszhangja eléggé vegyes volt. A sajtó például „állami pénzen finanszírozott ízlésrombolásról”, „rosszízű magyarkodásról” írt. Ezek, és a közönség kritikái miatt a szervezők úgy döntöttek, hogy a következő évben nem rendezik meg az eseménysorozatot. Helyette a slágerek lemez-, kotta-, és szövegkiadásait szorgalmazták, amiből nemcsak a zeneszerzők, de a televízió is jókora profitot akasztott le.¹³

¹² A legendás Táncdalfesztiválok – 1. rész. *Ritkán látható történelem*

https://ritkanlathatotortenelem.blog.hu/2019/12/19/a_legendas_tancdalfesztivalok (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

¹³ Táncdalfesztivál – A beatzene országos nyilvánossága. *Magyar Popkulturális Értéktár*
<https://popkulturalis.hu/esemenysorozat-tancdalfesztival-199> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

1.6. Az 1971-es Táncdalfesztivál

1971-ben, a negatív kritikák miatti egy éves kihagyás után, a Magyar Rádió és Televízió újra megrendezhette a Táncdalfesztivált, néhány változtatást eszközölve. Az addig megszokott hatvan dal helyett megelégedtek negyvenhat versenyeztetésével (négy további szám tartaléklistára került). A korábbi gyakorlatnak megfelelően az összes felcsendülő dalt, még a pótdalokat is kiadta kislemezeken a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat, illetve az énekeseket ugyanúgy a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikusaiból alakult fesztiválzenekar kísérte. Ebben az évben, utoljára, a Madách Színházban tartották az elődöntőket, a döntő (szintén az addigi szokásnak megfelelően) az Erkel Színházban zajlott.¹⁴ Noha az idő kezdett eljáráni a táncdalok felett – legalábbis akkor úgy tűnt, bár a mai nosztalgiahullám ezt megkérdőjelezi –, mert a rock megjelenésével alapjaiban változott meg a populáris zene.

1971-ben ismét születtek nagy slágerek a fesztiválon. Az eredmények tekintetében ebben az évben a líraibb hangvételű dalok kerültek a díjazottak közé:

- 1. díj: Zalatnay Sarolta (*Fák, virágok, fény*)
- 2. díj: Non Stop (*Lélegző, furcsa hajnalon*), Illés (*Elvonult a vihar*), Szécsi Pál (*Pillangó*)
- 3. díj: Koncz Zsuzsa (*Rég volt, szép volt*)

1.7. Az utolsó „klasszikus”, 1972-es Táncdalfesztivál

Ebben az évben még mindig hatalmas felhajtás és nézettség közepette rendezték meg az elődöntőket – ezúttal a József Attila Színházban – és a döntőt az Erkel Színházban. Azonban az előadók összetételében és a dalokban is egyre jobban érződött a sokszínűség és a műfaji távolodás, amelyet a köztelevízió is nehezen tudott korrigálni. A Táncdalfesztivál „legfelkapottabb” együttese az Illés helyett a Bergendy lett (Demjén Ferencsel), illetve ismét előtérbe kerültek a női énekesek— amint ezt az előadói díjak is bizonyítják:

¹⁴ Csátori Bence: Fák, virágok, fény egy Lélegző furcsa hajnalon. *Magyar Nemzet* 2021. 08. 25. <https://magyarnemzet.hu/kultura/2021/08/fak-viragok-feny-egy-lelegzo-furcsa-hajnalon-1> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

- 1. díj: Kovács Kati (*Add már, Uram az esőt*)
- 2. díj: Koncz Zsuzsa (*Mondd el, ha kell*), Bergendy (*Úgy szeretném*)
- 3. díj: Corvina (*Egy viharos éjszakán*)
- Előadói díj: Kovács Kati (*Add már, Uram az esőt*), Cserhádi Zsuzsa (*Nem volt ő festő*), Katona Klári (*Bővizű forrás*)
- Közönségsdíj: Generál (*Mit tehet az ember egy eltört szerelemmel*)

A Táncdalfesztiválok „klasszikus” korszaka 1972-ig tartott, ám ekkor a klasszikus táncdal és a beat vagy rock irányzatokat képviselő előadók már olyannyira eltérő műfajokat képviseltek, hogy a rendezvénysorozat ilyen formában nem volt folytatható. 1977-ig szüneteltették tehát a műsort, amikor Metronóm '77 néven indult ismét útjára.

2. Előadók

E fejezetben ismertetőt adok néhány olyan énekesről, előadóról és együttesről, akik nemcsak a Táncdalfesztiválok történetében, de a 20. századi könnyűzene változásaiban is jelentős szerepet töltöttek be. Kiválasztásuknál fontos szerepet játszott, hogy slágereik és életművük (valamely szinten) valószínűsíthetően ismert legyen a fiatalok körében, mivel mindannyian szerepelnek a később részletezett kutatásban és felmérésben.

A fejezet végén néhány zeneszerző és előadóművész életéről, munkásságáról számolok be, akik szintén jelentősen hozzájárultak a Táncdalfesztiválok fejlődéséhez, országos/nemzetközi elismertségéhez vagy éppen a fellépők és előadók karrierjének egyengetéséhez.

2.1. Illés-együttes

Az Illés-együttes a '60-as és '70-es évek legnépszerűbb magyar beatzenekara. A név az alapító testvérpártól, Illés Lajostól és Károlytól ered. Érdekes, hogy nevük nem Illés zenekar, hanem Illés-együttes lett, ami már akkoriban is rendhagyónak és érdekesnek számított. A dolgozatban a továbbiakban zenekarként kerülnek említésre, az egyszerűbb kategorizálás miatt. Történetüket 4 nagy részre tudjuk osztani:¹⁵

- A kezdetek (1957-1964)
- A legendás Illés (1965-1973)
- Az új Illés (1974-1982)
- A búcsúkoncertek időszaka (1983-1992)

Családi zenekarként indultak 1957-ben, az akkoriban közkedvelt gimnáziumi zenekarok mintájára. Az Illés testvérek a budapesti Vörösmarty Gimnáziumba jártak, majd Károly a Budapesti Műszaki Egyetemen tanult tovább, ahova vitte magával zenekarát is. Itt csatlakozott hozzájuk Körmendi János és Nényei Tas. Az együttes a korszak legismertebb külföldi slágereit játszotta, többek között a dixieland és az olasz slágerek nagy klasszikusait. Ezzel a fővárosban egyre népszerűbbek lettek: 1963-ban a Budapest Sportcsarnokban rendezett Amatőr Fesztiválon második helyezést értek el.

¹⁵ Kocsis L. Mihály: *Illés, énekelt történelem* (Zikkurat Kiadó, Budapest, 1999), 20-35. oldal.

Ezután érkezik Bródy János 1964-ben, valamint ekkortól gyakori vendéglőadó a koncerteken Szörényi Levente. Kettőjük belépésével ér véget a kezdetek időszaka és lépünk át a „legendás Illés” korszakába. 1965-ben Illés Lajos meghívja Szörényi Leventét a zenekarba, aki Szabolcs testvérével együtt csatlakozik. Egyre nagyobb sikerek következnek: bárszerződések és alkalmi koncertek után filmzenei felkérések (*Rohan az idő*) illetve lehetőség a Magyar Rádióban zenei anyag rögzítésére, ami akkoriban kimagaslóan nagy presztízt jelentett.¹⁶

A legendás korszaknál érdemes kitérni a Táncdalfesztiválokra való jelenlétre. 1966-ban, az első Táncdalfesztiválon második helyezést értek el a *Még fáj minden csók* című számukkal – 1967-ben viszont nem indulhattak, mivel Szörényi Levente egy interjúban élesen elhatárolta a táncdaloktól az Illés zenekar számait. Ezután születik talán a legnagyobb slágerük, mely válaszlépés erre a szankcióra, a *Ne gondold*.¹⁷

Ezt követően a zenekar megállíthatatlan volt: teltházas koncertsorozatok, közös dalok és lemezek a kor legjelentősebb énekesnőivel (Koncz Zsuzsa, Kovács Kati), egészen 1972-ig, amikor nem adtak ki lemezt sem, a zenekaron belüli ellentétek miatt. Szörényi ekkoriban szólólemezére fordította energiáit, továbbá Bródy és közte ellentét alakult ki a zenekar jövőbeni irányát illetően.¹⁸ 1973-ban még tartottak egy jótékonysági koncertet, majd november 2-án bejelentették a zenekar feloszlását.

Ezek után Illés Lajos teljesen új együttest alapított ugyanezen a néven, azonban csak egyetlen lemezt adtak ki (*Boldog város*, 1978), s a korábbi Illés sikereit messze nem tudták utolérni. 1979-ben még mindig e néven koncerteztek, végül 1982-ben maga Illés Lajos jelentette be az együttes feloszlását.

A búcsúkoncertek időszaka öleli fel a leghosszabb időtávot:

- 1981: A KONCERT – beatkoncert a Nemzeti Sportcsarnokban.
- 1983: Szörényi-Bródy: István a király, ősbemutató a Királydombon. A műbe belekerült egy Illés-dal is, a *Te kit választanál*.
- 1996: az első meghirdetett búcsúkoncertek, 3 teltházas koncert a Budapest Sportcsarnokban (lemez- és filmfelvétel).

¹⁶ Kocsis L. Mihály: *Illés, énekelt történelem* (Zikkurat Kiadó, Budapest, 1999), 70-75. oldal

¹⁷ Szűcs Gyula: Szarszagban születtek a legnagyobb Szörényi-slágerek. *Index* 2015. május 28. https://index.hu/kultur/zene/2015/05/28/10_legjobb_szorenyi_sztori_konyv_szorenyi_levente/ (Utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

¹⁸ Kocsis L. Mihály: *Illés, énekelt történelem* (Zikkurat Kiadó, Budapest, 1999) 76-80. oldal

- 2001: koncert a Metro és az Omega együttes társaságában.
- 2005: tényleges búcsúkoncertek (Pásztor Zoltán halála miatt) Csíkszeredán és a Sziget Fesztiválon.
- 2015: Beat Ünnepek koncert a Papp László Budapest Sportarénában, a Szörényi testvérek és Bródy életművéből.

Összeségében az Illés zenekar azon együttesek közé tartozott, akik merték feszegetni a korszak kulturális határait, s ha kellett, szembe is szálltak vele. Nekik köszönhetjük, hogy Magyarországot is elérte a „beat-lázadás”. Ők voltak azok, akik felismerték, hogy az igazi kultúra része lehet egy sajátosan magyar népzenei hagyományokra épülő, mégis korszerű zene, és ezt dalaikban is megjelenítették. Emellett nagy szerepet játszottak abban, hogy kialakulhatott Magyarországon az ifjúsági kultúra, amelynek ma már természetes része a rock- és popzene.¹⁹

2.2. Koncz Zsuzsa

Koncz Zsuzsa 1946-ban született magyar énekesnő, előadóművész, aki jelenleg is aktívan koncertezik. Pályafutásának kezdete az 1962-es Ki mit tud?-ra tehető, ott szerzett országos ismertséget Gergely Ágival előadott duója által (*Gézengúz*). Ezután az Omega, a Metro és az Illés is megkereste, hogy énekeljen velük (ekkor még egyik zenekar sem volt országosan befutott), akik felkérését először elutasította, de később mindhárom zenekarral dolgozott együtt.

Legjelentősebb áttörését és sikerét az 1967-ben bemutatott *Ezek a fiatalok* című film főszerepével szerezte, amelyben több dalt is énekelt (*Szőke Anna balladája*, *Mr. Alkohol*, *Ez az a ház*). Erről a szerepről és döntésről egy, az *Index* hírportálnak és Kovács Dávidnak 2018-ban adott interjújában így nyilatkozott:

„[...] ez a film, miközben játékfilm, egyben dokumentuma is annak a 60-as években indult beatmozgalomnak, amelynek magam is résztvevője voltam, tehát természetes volt, hogy vállaltam a filmezést. Ráadásul leginkább énekelnem kellett, méghozzá olyan dalokat, amelyeket nagyon szerettem, és fontosnak is tartottam, úgyhogy elvállaltam.”²⁰

¹⁹ Koltay Gábor: *Szörényi-Bródy* (Zeneműkiadó, Budapest, 1980), 193-194. oldal.

²⁰ Kovács Dávid, Hernádi Levente (képszerkesztő): Hosszú volt a hajunk, rövid a szoknyánk, de megtűrtek – Interjú Koncz Zsuzsával. *Index* 2018. augusztus 23. https://index.hu/kultur/2018/08/23/koncz_zsuzsa_nagykep/ (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

Az 1969-es Táncdalfesztiválon aratott nagy siker után (*Színes ceruzák*) jelent meg első nagylemeze, mely az eladásszámok után Magyarország első kiadott aranylemezét jelentette. Második nagylemezén, a *Jelbeszéd*en (1974) már megjelennek pályafutásának legjellemzőbb dalai, a versmegzenésítések is. Ehhez a lemezhez köthető a zenei cenzúra legérdekesebb döntése: közel 50 ezer eladott példány után tiltották be, de ekkora már hatalmas sikereket ért el. 2023-ben felújított változatban, a címadó sláger szövegét átalakítva, az előadó újra megjelentette lemezét, megerősítve, hogy egy 50 éve betiltott lemez is üzenhet újat.²¹

Koncz Zsuzsának pályafutása során egyébként több ellentéte volt a cenzúrával: mögöttes politikai tartalmú dalai miatt a rádió sem játszotta minden slágerét, valamit több kis- és nagylemezét letiltották. Ezért is fordult a versmegzenésítések felé, amelyeket közismertségük miatt nem akartak letiltani.

Az énekesnő napjainkban is aktívan koncertezik, de magánéletét, a magyar sztárvilágban szinte egyedülként, nagyon óvja. Életművéért és számtalan kimagasló teljesítményéért a zenei világ szinte összes magyar vonatkozású díját elnyerte. Kiemelendő, hogy a rendszerváltás után kaphatta csak meg az Érdemes Művész-díjat, majd 2008-ban a legnagyobb állami elismerést, a Kossuth-díjat vehette át.

2.3. Kovács Kati

Kovács Kati jelenleg is aktívan koncertező magyar énekesnő, előadóművész, az 1960-’70-es évek egyik legkeresettebb előadója. A Heves megyei Verpeléten született, azonban önmagát igazi egrinek tartja, mivel élete első 20 évét szinte végig abban a városban töltötte. Tinédzser kora óta énekel, iskolája, a Gárdonyi Géza Gimnázium indította el a hírnév felé, amikor benevezték az 1962-es Ki mit tud?-ra.²² Átütő, országos sikert azonban az 1965-ös Ki mit tud?, majd a rákövetkező évben az első Táncdalfesztivál hozta meg neki, ahol a *Nem leszek a játékszered* című számmal első díjat nyert.

²¹ „Gyáva népek nincs hazája, a szolgálélek vezért keres” – Koncz Zsuzsa újraénekelte Bródy Jelbeszédét. *HVG* 2023. október 17.

https://hvg.hu/kultura/20231017_Gyava_nepnek_nincs_hazaja_a_szolgalelek_vezert_keres_itt_a_Jelbeszed_20 (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

²² Gáncs Dénes, Zoltán János: *A dallam diadala – A Táncdalfesztiválok története* (La Ventana Kiadó, Budapest, 2004), 24-32. oldal.

1972-ben szintén sikerült elhoznia az első díjat az *Add már, Uram az esőt* dallal. Ezután több lemezt is kiadott, a beatzene egyik jelképévé vált, s a korszak három legnagyobb zenekarával (Illés, Metro, Omega) is közösen dolgozhatott.

Egyik első olyan énekesnőnk volt, aki világszerte ismertté vált:

- 1972-ben Drezdában nyert Dalfesztivált (*Add már, Uram az esőt*)
- kis- és nagylemezeket jelentetett meg német, angol és orosz nyelven (1969, 1974, 1976, 2007)
- koncertsorozatokat tartott Európában és a Szovjetunióban (1977-1986)
- az Év Nemzeti Sztárja (Music Week Star of the Year) díjban részesült 1975-ben az angol *Music Week* szaklap tudósítótól.

Kovács Kati az 1970-es évektől a korszak szinte valamennyi meghatározó zeneszerzőjével és dalszerzőjével dolgozott együtt, többet között Adamis Annával, Karácsony Jánossal, Presser Gáborral, Sztevanovity Dusánnal, Balázs Fecóval és Demjén Ferencsel. Ebben az időszakban kezdett a humorról és a színészettel is foglalkozni: Hofi Gézával és Koós Jánossal ők alkották a zenés paródia első trióját. Zenés rádiókabarék mellett a *Megalkuvó macskák* című animációs zenefilmjük is hatalmas sikert aratott 1979-ben.

Az énekesnő 79 évesen jelenleg is aktívan koncertezik és járja az országot. Olyan nagysikerű számok kötődnek hozzá a fent említetteken kívül, mint a *Most kéne abbahagyni, Szólj rám, ha hangosan énekelek* vagy *Ha egy rock and rollert kaphatnék*. Az egyik legnagyobb hatású magyar előadó, akinek számait a mai napig is feldolgozzák, idegen nyelvekre fordítják le. 116 magyarországi és 25 külföldi lemeze jelent meg²³, zenei stílusát legfőképp a beat, a pop és a rock határozta meg, de énekelt magyar nótát is és dzsesszt is.

Életét legjobban talán az alábbi mondata jellemzi, melyet 2008. március 22-én mondott egy, a Duna TV-nek adott interjúban: „addig fogok énekelni, amíg élek és létezem”.

²³ Miklós Tibor, Takács Ágnes: *Keresem a szót, keresem a hangot* (Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1975), 181-197. oldal

2.4. Koós János

Koós János Bukarestben született, Kupsa János néven. A Kupsa nevet csak 1960-ban, az első jelentősebb zeneakadémiai fellépése előtt cserélték le, mert az akkori főrendező, Marton Frigyes úgy gondolta, hogy a Koós névvel híresebb lehet.²⁴ Szülei gyermekkorában költöztek Erdélyből Miskolcra, ahol Koós elkezdett a zenével foglalkozni. Minden előképzettség nélkül vették fel a Miskolci Konzervatórium oboa szakára, amelynek elvégzése után a Zeneakadémiát kezdte meg 1958-ban, szintén oboistaként. Az éneklés előtt több fúvós és szimfonikus zenekarnak tagja volt. Énekesi karrierjének első állomása a Zeneakadémia 1960-as gólyabálja, ahol egy paródiával lépett fel.

Átütő sikereit és országos ismertséget azonban a Táncdalfesztiválok hoztak számára, ahol háromszor is díjat nyert (*Annyi ember él a földön*, *Kislány a zongoránál*, *Nem vagyok teljesen őrült*), 1968-ban az előadói díjat szintén neki ítélték. Sármos megjelenése, előadói orgánuma rendkívül népszerűvé tette.

Koós nemcsak énekesként, hanem színész-humoristaként is nagy sikernek örvendett. Három évig tagja volt a Mikroszkóp Színpadnak²⁵, emellett a kor legnevesebb humoristáival dolgozott együtt: például Hofi Gézával (akihez legendás barátság kötötte) és Bajor Imrével. A humor mellett a magyar nótát is kedvelte, több kis- és nagylemezt is kiadott ebben a műfajban. Színészként olyan kasszasikerű magyar filmekben szerepelt, mint az 1961-es *Nem ér a nevem* vagy az 1968-as *Az oroszlán ugrani készül*.

Felesége Dékány Sarolta énekesnő, akitől két gyermeke született: Réka és Gergő. Réka követte szüleit és a zenei-előadói pályát választotta, ma is aktívan koncertezik és színészkedik.

Koós Jánost, karizmatikus megjelenése, mindenkihez kedves kisugárzása okán, élete végéig nagy népszerűség vette körül. 2000-ben az alábbi híres mondattal foglalta össze életcélját.

„Mindig van valami mondanivalóm mindenkihez, mindenkit szeretnék a keblemre ölelni, mindenkivel szeretnék egy jót viccelni, a rendőrtől a postáson át a Nobel-díjas tudósig.”²⁶

²⁴ Csatári Bence: *Koós János-életinterjú* (2017. 03.29.) <https://beatkorszak.hu/doc/KoosJanos.pdf> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

²⁵ Koós János: *Jani. Kötetlen mese egy életről* (Alexandra Kiadó, Pécs, 2007), 73-80. oldal.

²⁶ Arcok és mondatok 2000-ből Koós János „életművész”. *Hetek* IV. évfolyam, 52. szám, 2000. december 2. <https://epa.oszk.hu/00800/00804/00145/9281.html> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

2.5. Szécsi Pál

Szécsi Pál 1944-ben született Budapesten. Édesapja a világháború során hunyt el (zsidó származása miatt megölték), édesanyja Pálról és két testvéréről lemondva disszidált, így Szécsi gyermekkorát állami gondozásban és nevelőszülőknél töltötte. Általános és középiskolai tanulmányait Budapesten és Mezőtúron végezte.²⁷

Egész életét végig kísérő lelki problémái gyermekkorára vezethetők vissza. Az árván maradt fiú előbb nevelőszülőkhöz, majd állami gondozásba került, egészen 16 éves koráig, majd, hogy el tudja magát tartani, segédmunkásként kezdett dolgozni. Egy alkalommal a Divat Intézet munkatársa felfigyelt Szécsi Pál sármos megjelenésére, jó mozgására, így hamarosan az egyik legkedveltebb férfimanöken lett belőle.²⁸

Manökeni pályafutásának köszönheti azt is, hogy az énekesi és előadóművészi pályára léphetett. 1965-ben, egy Gellért Szállóban rendezett eseményen (ahol néhány dalt is előadott) figyelték fel megjelenésére és énekhangjára. Innentől kezdve rendszeresen járt énektanárhoz, leghíresebb közülük Majláth Júlia volt, aki az 1967-es Táncdalfesztiválra is ajánlotta őt.

Ez a Táncdalfesztivál hozza meg Szécsi számára az országos ismertséget. A Vadas Tamás – Varga Kálmán szerzőpáros által írt *Csak egy tánc volt* című dal a csodálatosan szép hangú fiatal énekest egyből az ország egyik legismertebb előadójává, kinézete a nők bálványává tette.²⁹ 1971-ben szintén második helyezést hoz számára az S. Nagy István – Auth Ede által írt *Pillangó* című szám.

Bár a kor egyik férfiideálja volt, szerelmi élete sosem volt boldog, többször kísérelt meg öngyilkosságot emiatt. Legismertebb szerelmével, Domján Edittel 1972-ben találkoztak, kapcsolatuk januártól októberig tartott. Domján ekkor már híres színésznő volt, aki segítette Szécsi munkáját és karrierjét, ám saját depressziója és alkoholizmusa miatt szakított a férfival. Amikor 1972 karácsonyán Domján Edit öngyilkos lett, az énekes magát okolta a történetek miatt.³⁰

²⁷ Szécsi Katalin: *Palika* (K.U.K. Kiadó, Budapest, 2001), 8-20. oldal.

²⁸ Kiss István Zoltán: *Magyar Könnyűzenei Lexikon 1962-től* (Zaj-Zone Kiadó, 1998, Budapest), 388. oldal.

²⁹ Szécsi Katalin: *Palika* (K.U.K. Kiadó, Budapest, 2001), 30-35. oldal.

³⁰ Vágó Júlia: Szécsi Pál segéd munkásból lett legendás énekes: így vált a nők bálványává. *Femina* 2023. április 30. https://femina.hu/hazai_sztar/szecsi-pal-segedmunkas/ (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

Szécsi Pál hányatott gyerekkora, a szülei hiánya és élete legnagyobb szerelme, Domján Edit öngyilkossága vezethetett ahhoz, hogy harmincévesen, 1974. április 30-án ő maga is véget vetett életének.

Szécsi olyan slágereket adott a rajongóknak a fent említetteken kívül, mint az *Egy szál harangvirág*, az *Én édes Katinkám*, a *Szeretni bolondulásig* vagy a *Gedeon bácsi*. A kívánságműsorok és rádiók mai napig rendszeresen játszik az általa énekelt dalokat, de még a fiatalabb generációk számára is ismerősen csenghetnek ezek a művek. Előadói, énekesi tevékenységének rendkívüli értékes jellemzője volt az igényesség: a tartalom, a forma, a szöveg, a zene és az előadásmód tekintetében.

Testvére, Szécsi Katalin 1986-ban így írt róla:

„Ilyennek látták: hallatlanul magabiztosnak, lezsernek, ő volt a Férfi... Messze nem volt magabiztos, messze nem volt ő olyan lezser, sok félelem élt benne, sok druk. A siker könnyedséget adott neki. De valójában... Én hiszem, hogy az emberek lelke nem tud megváltozni... Ő ugyanaz a félénk kisfiú maradt, a kis gyökértelen, akinek indult.”³¹

2.6. Zalatnay Sarolta

Zalatnay Sarolta jelenleg is aktívan koncertező énekesnő, aki Zacher Sarolta néven látta meg a napvilágot 1947-ben, Budapesten. Vezetéknévét egész családjával egyidejűleg magyarosította. Szülei, bár nem voltak a klasszikus zenéhez közel álló emberek, Saroltát kisgyermekkorától járaták zeneiskolába, ahol zongorát és klasszikus hangképzést is tanult. Utóbbiból kiindulva operaénekesnek szánták, azonban egy rosszul sikerült mandulaműtét ezt meggátolta.³²

Énekesi karrierje a Toldy Gimnáziumban kezdődött 1963-ban, ahol Komár László figyelt fel rá egy iskolai bál keretében. 1963-1966 között több zenekarban is énekelt (Metro, Dogs, Scampolo³³), átütő sikert azonban a Táncdalfesztiválok hoztak neki. 1966-ban második lett a *Hol jár az eszem* című slágerrel, majd '67-ben megnyerte a fesztivált a *Nem várok holnapig* dallal, amelyet az Omega együttes kísért és Presser Gábor hangszerelt.

³¹ Paulina Éva: *Zenészballada* (Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1986), 180-181. oldal.

³² Zalatnay Sarolta: *Ezt sem a zárdában írtam* (Zeneműkiadó, Budapest, 1987), 8-12. oldal.

³³ A beat-korszak szexszimbóluma – Zalatnay Sarolta. *Index.hu* 2017. december 14.

https://beatkorszak.blog.hu/2017/12/14/a_beatkorszak_szexszimboluma_zalatnay_sarolta (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

Ezután egy külföldi lehetőséggel élve Londonban élt 2 évig, ahol több angol nyelvű dalt és lemezt is kiadott, majd újra hazatért. 1971-ben ismét megnyerte a Táncdalfesztivált a *Fák, virágok, fények* című slágerrel. Ezeknek az eredményeknek köszönhetően országos ismertségre tett szert, Koncz Zsuzsa és Kovács Kati mellett a beat-lányok „hármastárogatát” erősítette. Megjelenésével és öltözködésével kultuszt teremtett, az ország első szexszimbóluma lett a férfiak számára.³⁴ Ő volt az első híresség, aki miniszoknyát hordott. Megjelenéséről és divatirányzatáról így vallott Csatári Bencének, a könyvéhez készült interjúban:

„Arra büszke vagyok, hogy a női társadalom nem bántott, inkább követték a trendet, amit behoztam, és nem tekintettek konkurensnek, aki elveszi a pasijukat, férjüket.”³⁵

A Táncdalfesztiválok után továbbra is aktív előadói karriert folytatott: a '80-as évektől 8 lemeze jelent meg, könyvet adott ki, turnézott az Omegával és a Karthagóval, több külföldi turnéja is volt (Csehszlovákia, Jugoszlávia, NDK). Szerelmi élete (3 férj és 8 komoly párkapcsolat), állatvédői aktivista szerepköre és rossz pénzügyi döntései a '70-es évektől kezdve napjainkig is teret és lehetőséget adnak a bulvársajtónak a pletykákra és híresztelésekre. Korszakalkotó meglátásait, egyedi hangját és slágereit azonban nem tudták elvenni tőle.

2.7. További érdekességek

Dolgozatom 2. fejezetében olyan előadókat igyekeztem kiemelni, akik a későbbi kutatásban is döntő súllyal szerepelnek. Szeretném ugyanakkor megemlíteni azokat a személyeket is, akiket hasonlóan fontosnak tartok a Táncdalfesztiválok szempontjából.

Szenes Iván a 20. század második felének meghatározó dalszövegírója, zeneszerzője. Olyan klasszikus slágereket köszönhetünk neki, mint a *Kicsi, gyere velem rózsát szedni* (Cserhádi Zsuzsa), *Nem csak a húszéveseké a világ* (Aradszky László), *Mama* (Mary Zsuzsi), *Úgy szeretném megháldálni* (Kovács Kati). A korszak valamennyi előadójával és együttesével dolgozott együtt. Nevét tér őrzi Budapesten (egykori lakásánál), ahol évente emlékkoncerttel emlékeznek meg róla.

³⁴ A beat-korszak szexszimbóluma – Zalatnay Sarolta. *Index.hu* 2017. december 14. https://beatkorszak.blog.hu/2017/12/14/a_beatkorszak_szexszimboluma_zalatnay_sarolta (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

³⁵ Csatári Bence, Poós Zoltán: *Azok a régi csibészek – Párbeszéd a rock and rollról* (Jaffa Kiadó, Budapest, 2016), 247-263. oldal.

S. Nagy István a 20. századi magyar könnyűzene egyik legtermékenyebb dalszerzője, dalszövegírója. Szenes Ivánhoz hasonlóan valamennyi előadónak és együttesnek írt dalt. Közös munkája Máté Péterrel volt a legtermékenyebb, néhány híres daluk a sok közül: *Azért vannak a jó barátok, Zene nélkül mit érek én, Elmegyek.*

Auth Ede zongorista, hangszerelő, dalszerző, a Bergendy-együttes billentyűse volt. Sikeres táncdalok mellett (*Pillangó, Hol jár az eszem*) Vitárius Imre felkérésére magyar és cigánynótákhoz szerzett zenét, így Horváth Pistával és Bangó Margittal is együtt dolgozott.³⁶

Adamis Anna Kossuth-díjas dalszövegíró, aki az Omega és az LGT legjelentősebb slágereinek szövegeit megalkotta. Olyan nagysikerű slágereket köszönhetünk neki, mint a *Gyöngyhajú lány, Petróleumlámpa, Álomarcú lány, Ő még csak most 14.* A zenekarokkal való munka mellett Kovács Katinak, Zalatnay Saroltának, Keresztes Ildikónak és Varga Miklósnak is írt dalt. 2023-ban Petőfi Zenei-díj Életműdíjat kapott.

E dolgozatnak nem feladata tárgyalni, hogy az előadók közül kik lettek akár évtizedeken át híresek, és kik váltak kevésbé ismertté. Ambrus Kyri, Toldy Mária, Késmárky Marika, Bakacsi Béla, Kovács Béla sem őrizte meg vezető szerepét a magyar zenei életben. Ambrus Kyri rádióvezetőként folytatta pályafutását, Toldy Mária (énektanár lévén) és Késmárky Marika továbbra is a zenét választotta, utóbbi a nemzetközileg elismert Dschingis Khan együttes tagja lett. Bakacsi Béla és Kovács Béla szintén a pályán maradt, ám közel sem olyan nagy sikereket elérve, mint a Táncdalfesztiválokon.

³⁶ Székely András (szerk.): *Ki kicsoda a magyar zeneéletben?* (Zeneműkiadó, Budapest, 1988), 25-26. oldal.

3. A kutatás folyamata és eredményei

3.1. A kutatás előkészítése

A kutatás előkészítésének fő irányelve az alábbi hármas egység volt: mit, hogyan és milyen céllal kérdezzek a 14-16 éves korosztály tagjaitól.³⁷ E szempontok miatt döntöttem úgy, hogy 2 kérdőív formájában mérem fel a korosztály tudását a témát illetően.

Az első kérdőív néhány személyes adat (életkor, lakóhely- és iskolatípus, ének-zene órák száma) után általános kérdéseket tartalmaz a Táncdalfesztiválokról és megvalósulásukról, a második kérdőívben zenehallgatásra vonatkozó feladatsor kapott helyet, amellyel az előadók ismeretét mértem fel.

Az általános kérdőív kérdéseinél az volt a legfőbb szempont, hogy minél kevesebb kérdéssel minél több információt tudjak nyerni. A zenehallgatásnál egyrészt olyan számok kerültek a kérdőívbe, amelyek feltételezhetően a mai napig népszerűek / ismertek az adott korosztályban, másrészt amelyek előadójáról nagy valószínűséggel nem hallhattak. Ennél az űrlapnál a „nem tudom” opció is szerepelt a válaszlehetőségek között, elkerülve a „tippelés”-ből fakadó, torzítást előidéző kutatási eredményeket. Fontosnak tartom kiemelni, hogy egyik kérdésre sem volt kötelező a válaszadás, ami megkönnyítette az iskolákkal való együttműködést.

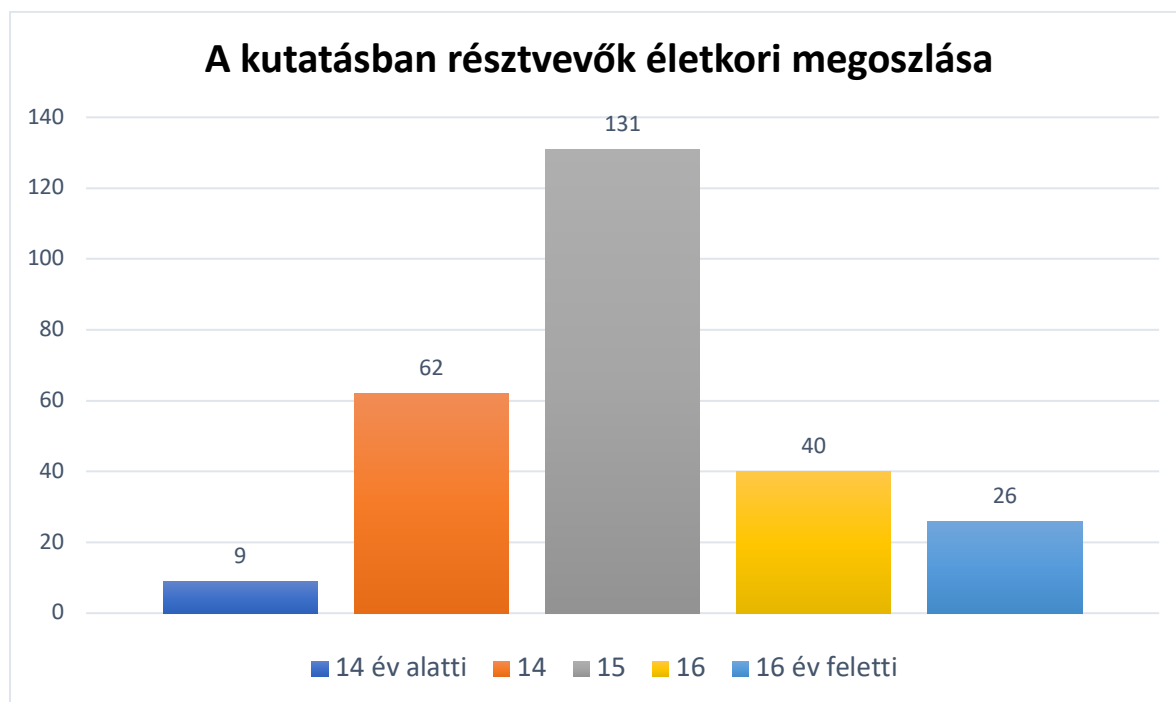
A kérdőívek létrehozása után az iskolákkal és pedagógusokkal történő egyeztetés következett. Céлом az volt, hogy a tanulói kitöltések minél szélesebb szegmensekből érkezzenek – ennek megfelelően budapesti, élvonalbeli gimnáziumtól szakközépiskoláig, valamint egyosztályos vidéki iskoláig igen széleskörű intézménytípusokkal működhettem együtt.

A pedagógusok segítségével és az online kérdőíveknek köszönhetően 3 hét alatt (2024. január végétől február közepéig) sikerült lebonyolítani a felmérést, amelynek részletes elemzése lentebb olvasható.

³⁷ Emri Zsuzsanna: *Kérdőív-tervezés szabályai* http://zsuzsanna.emri.uni-eger.hu/public/uploads/kerdoiv-elmelet_589a036cf0522.pdf (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

3.2. Általános adatok a kutatásról

Összesen 312 tanulót sikerült elérni: a létszám elegendő lehet a kutatás reprezentatív és kvantitatív voltához.³⁸ Mivel nem volt kötelező a válaszadás, így előfordulhatott, hogy különböző számú válasz érkezett egy-egy kérdésre. A kitöltők több, mint kétharmada volt lány és egyharmada fiú – életkor tekintetében nagyrészt sikerült a 14-16 éves korosztályt elérni, a kutatásban résztvevők 90%-át ők tették ki.

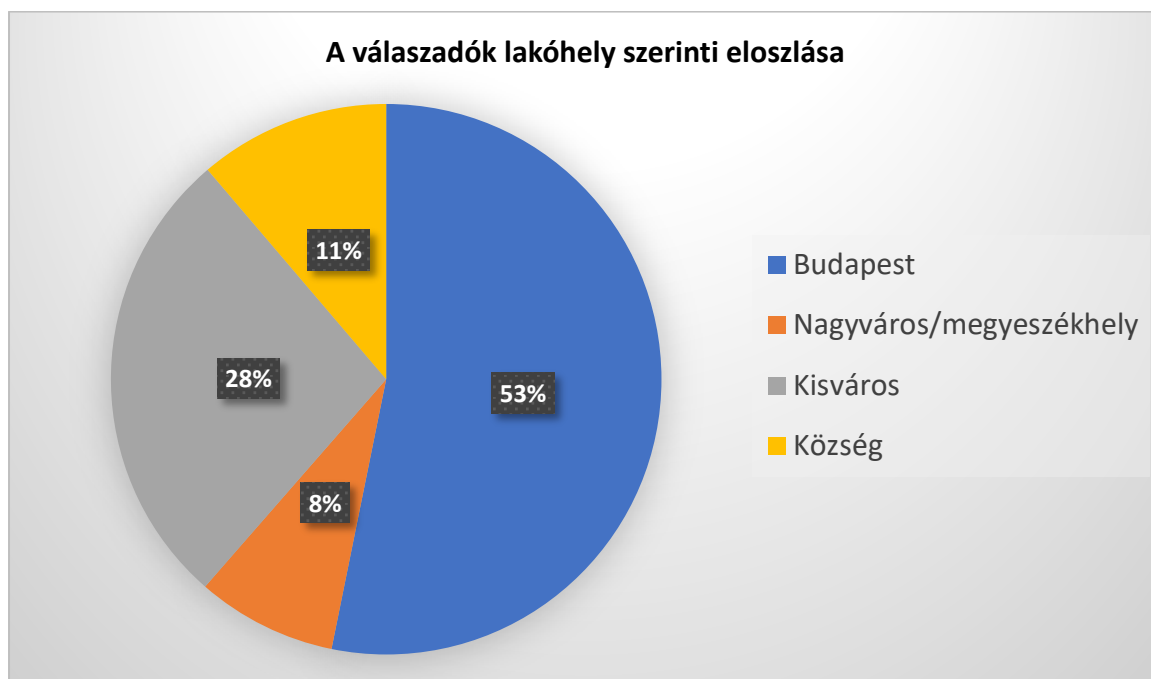
Az iskolatípus és a heti énekórák száma között jelentős összefüggést találunk, hiszen általános iskola után csak a gimnáziumi képzésben résztvevőknek van két évig, heti 1 órában ének-zene, míg szakközépiskolában és minden további, nem zenei szakirányú képzésben nincs.³⁹ Ezek alapján a kitöltők 9%-a volt általános iskolás, heti 2 ének-zene órával, 55%-a gimnáziumi képzésben résztvevő, heti 1 órával, a többi kitöltő szakközépiskolai- vagy egyéb tanulmányokat folytatott, ének-zene órák nélkül.

³⁸ Boncz Imre: *Kutatási alapismeretek* (Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs, 2015), 24-26. oldal. https://www.etk.pte.hu/protected/OktatasiAnyagok/%21Palyazati/sport/Kutatasmodszertan_e.pdf (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

³⁹ Oktatási Hivatal: *A 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók* (Kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyama és a gimnáziumok 9-12. évfolyama számára) https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

Ahogy fentebb említettem, a 14-16 éves korosztály minél szélesebb szegmensét szerettem volna elérni – különös tekintettel a különböző oktatási formákra (gimnázium, szakiskola, technikum) –, így az ismertetett arányok e folyamat eredményei.

Az iskolákkal való egyeztetésnél fő szempontom volt a minél szélesebb lakóhelyi környezetet elérése, hiszen ezen területen is fontos következtetéseket és észrevételeket lehet tenni: például, hogy a fővárosban élő fiatalok vajon jobban vagy kevésbé ismerik az előadókat. A válaszadók lakóhely szerinti eloszlása a következőképpen alakult:

Összeségében elmondható, hogy a kutatásban résztvevők igen széles körből érkeztek, igazodva a kitűzött célokhoz:

- 14-16 éves korosztály vizsgálata.
- valamennyi településtípusról érkezzenek válaszok.
- valamennyi iskolatípusból érkezzenek válaszok.

A budapesti tanulók magasabb aránya annak az eredménye, hogy az iskolákkal való egyeztetés során intézményeik a vidékiekhez képest sokkal nyitottabbak, befogadóbbak voltak. Emellett előzetes feltevésem volt, hogy a fővárosi intézményekbe nagyobb számban járnak az agglomerációból és a Budapest környéki kisvárosokból/falvakból.

3.3. Mit tudnak a fiatalok a Táncdalfesztiválokról?

Az első kérdőív részeként általános információkra kérdeztem rá a Táncdalfesztiválokkal kapcsolatban. Ezek közül az egyik legfontosabb kérdés: szerintük mi is a Táncdalfesztivál? Három opció közül választhattak (dalok versenye, táncverseny, tehetségkutató műsor), de volt egyéb lehetőség, ahova maguk írhatták be saját válaszukat. Ennek alapján alábbi eredmények érkeztek:

- dalok versenye (30%)
- táncverseny (27%)
- tehetségkutató műsor (35%)
- egyéb (8%)
 - fesztivál (5 fő)
 - előadások (3 fő)
 - ahol szórakozni lehet (4 fő)
 - színpad és tánc (2 fő)

A tanulók jelentős része (több mint kétharmada) nem tudta, hogy a Táncdalfesztivál dalok versenye, ahol nem az előadók, hanem maguk a dalok és szerzőik versenyeznek.⁴⁰ Kiemelendő azonban, hogy többen éltek az egyéb válaszadás lehetőségével, amely válaszokból arra következtethetünk, hogy a fiatalok a rendezvény fesztivál voltára is asszociálnak.

A következő kérdés: mely évtizedre tennék a Táncdalfesztiválok kezdetét. Négy opció közül választhattak a tanulók, amelynek eredményét az alábbi diagram mutatja:

⁴⁰ Bálint Lilla: Slágerek a szocializmusban: ezért volt olyan népszerű a Táncdalfesztivál. *Dívány* 2022. június 5. <https://divany.hu/offline/retro-zene-tancdalfesztival/> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

A kitöltők 41%-a gondolta (helyesen) úgy, hogy az 1960-as években kezdődött a Táncdalfesztivál-mozgalom. E két kérdés eredményeiből levonható továbbá, hogy a fiatalok, bár nem tudják milyen események voltak a Táncdalfesztiválok, időben viszonylag nagy részükhöz el tudta helyezni az eseménysorozat kezdetét.

3.4. Mennyire ismerik a tanulók a „klasszikus” Táncdalfesztiválok kiemelkedő előadóit?

A zenefelismerés előtt, az általános kérdőív részeként, még 2 kérdésre adhattak választ a tanulók: ezek szólóénekesek és együttesek bontásában kérdeztek rá az 1966-1972 között helyezést elérők névsorára (több válaszadós kérdések voltak, így a válaszadók akár mindegyik nevet bejelölhették).

A szólóénekes résznél igen érdekes eredmény született, ugyanis az 5 legjobban ismert előadó személye az alábbiak szerint alakult:

- 1. Korda György (218)
- 2. Koncz Zsuzsa (140)
- 3. Szécsi Pál (108)
- 4. Kovács Kati (97)
- 5. Katona Klári (94)

Vajon miért Korda György kaphatta a legtöbb szavazatot? Valószínűleg azért, mert napjaink egyik „legfelkapottabb” retró előadójáról van szó, aki feleségével együtt jelenleg is arénákat és fesztivál-nagyszínpadokat tölt meg fellépésein. Meglepő azonban, hogy Koós János és Zalatnay Sarolta nevét kevésbé ismerték, holott az ő jelentősebb slágereik rendszeresen hallhatók a rádiók lejátszási listáin.

Ugyanakkor, ha a budapesti lakosokat figyelmen kívül hagyjuk (135 kitöltő), érdekes változást figyelhetünk meg a sorrendben:

- 1. Korda György (120)
- 2. Koncz Zsuzsa (88)
- 3. Koós János (66)
- 4. Szécsi Pál (61)
- 5. Zalatnay Sarolta (50)

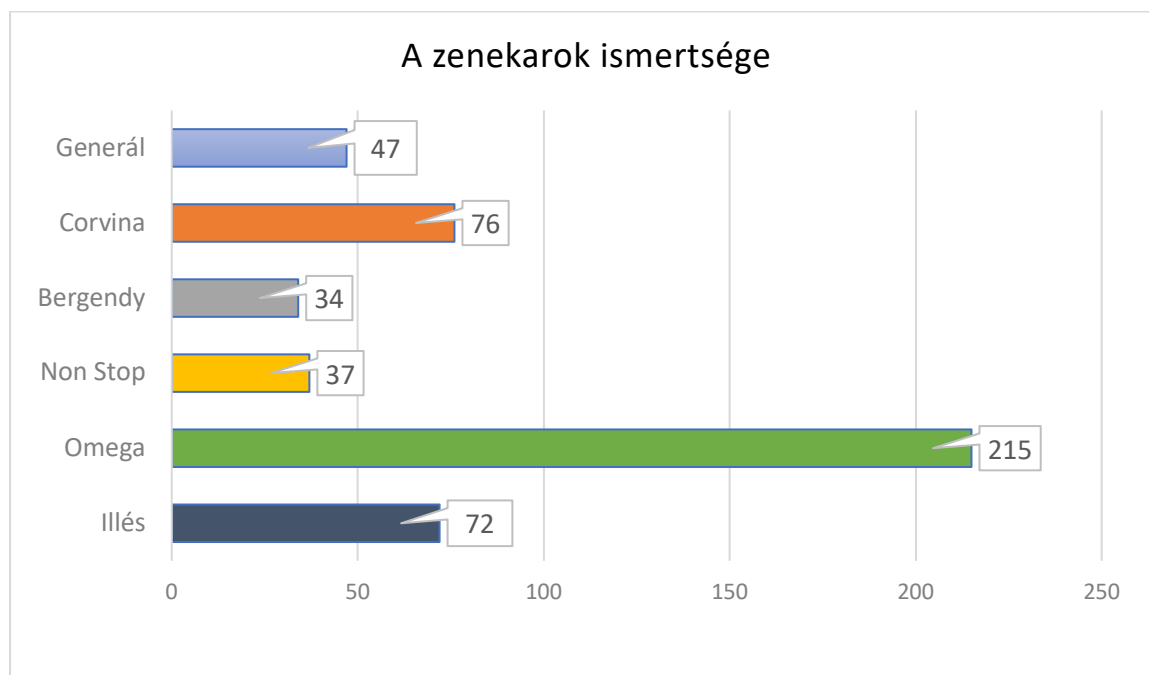
Az első 2 helyezett itt is ugyanaz, azonban Koós János lett a 3. legismertebb előadó. (Koós, Zalatnay és Szécsi szavazataik többségét nem budapesti lakosú tanulóktól kapták – előbbi kettő csaknem 90%-át.) Ennek oka talán az lehet, hogy vidéken a falu- és városnapok szerves részét képezik a retró és „mulatós” fellépők, akik a nevezett előadók számaikat rendszeresen repertoárjukra tűzik.

A szólóénekesek közül az 5 legkevésbé ismert névsorát is érdemes megvizsgálni:

- 1. Ambrus Kyri (15)
- 2. Sztevanovity Zorán (16)
- 3. Aradszky László és Késmárky Marika (19)
- 4. Bakacsi Béla (21)

Ambrus Kyri, Késmárky Marika és Bakacsi Béla alacsony ismertsége magyarázható azzal, hogy bár a Táncdalfesztiválokon jelentős sikereket értek el, utána más irányt vett karrierjük – vagy külföldön folytatták tehetségük kibontakozását –, így egy-egy slágertől eltekintve kevésbé népszerűek a lejátszási listákon. Aradszky László és Sztevanovity Zorán eredménye viszont meglepő, hiszen Aradszky a mulatós- és szórakoztató zene területén is kimagaslót alkotott, slágerei mai napig kívánságműsorok repertoárját képezik, míg Zorán aktívan koncertezik jelenleg is: 2023-ban megtöltötte az ország legnagyobb koncerthelyszínét, a Papp László Sportarénát.

Zenekarok tekintetében az ismertségi kérdésre 280 válasz érkezett, ezeket az alábbi diagram szemlélteti:

Az Omega kiugró ismertsége érthető (76%), hiszen slágereik napjainkban is népszerűek, szerves részét képezik a retró fesztiváloknak és lejátszási listáknak. A Non Stop, Generál és Corvina alacsony ismertsége talán annak köszönhető, hogy mindegyik zenekar hamar feloszlott: a Non Stop 1964-es alakulását követően 1975-ben szűnt meg akkori formájában, a Generál aktív évei 1971 és '79, a Corvináé 1966 és '78 közé tehetők.⁴¹ Illés és a Bergendy esetében felmerülhet, hogy a fiatalok a számokat nem az együtteshez, hanem az előadóhoz társítják. Jelen értekezésnek nem célja ezt tárgyalni, azonban érdekes felvetés lehet e kérdés vizsgálata.

Összegezve a fent leírtakat: megállapítható, hogy az Omega kivételével a tanulók nem, vagy csak kismértékben ismerik a Táncdalfesztiválokon jelentős sikereket és országos elismertséget elért zenekarokat.

⁴¹ Sebők János: *Magyar-rock 2., A beat-hippy jelenség 1973-1983* (Zeneműkiadó, Budapest, 1984), 29-31. oldal.

3.5. A zenefelismerés eredményei

A zenefelismerési résznél a tanulóknak 3+1 opció közül kellett kiválasztaniuk, hogy szerintük ki adja elő az adott dalt. Három opció mindig igazodott a dalhoz (férfi előadó esetén férfi énekesek, női előadónál nők, együttesnél együttesek szerepeltek), a negyedik opció a „nem tudom” válasz volt. A zenehallgatási lista összeállításánál jelentős szempont volt, hogy ott népszerű, ma is hallgatott előadók, de a későbbi korok számára is kevésbé ismertek is szerepeljenek, továbbá szólisták tekintetében fele-fele arányban legyenek férfi és női énekesek. Fontosnak tartottam, hogy a zenefelismerésnél a zenekarok is képviselve legyenek. E szempontok alapján az alábbi zenefelismerési lista alakult ki:

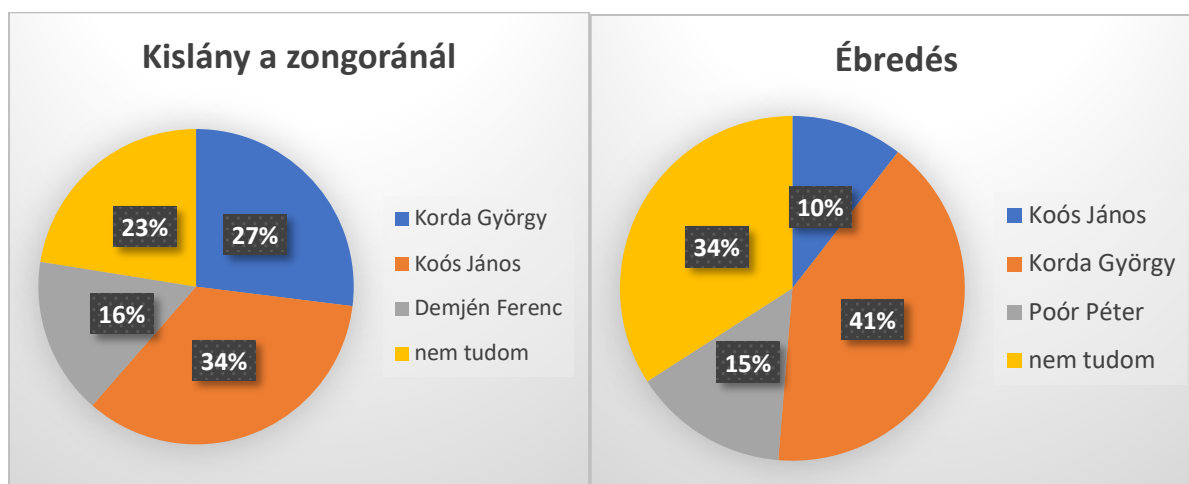
- 1. Kovács Kati: *Nem leszek a játékszered*
- 2. Szécsi Pál: *Csak egy tánc volt*
- 3. Zalatnay Sarolta: *Nem várok holnapig*
- 4. Fenyvesi Gabi: *Ádám, hol vagy?*
- 5. Omega: *Kiabálj, énekelj!*
- 6. Mary Zsuzsi: *Mama*
- 7. Koós János: *Kislány a zongoránál*
- 8. Korda György: *Ébredés*
- 9. Bergendy: *Úgy szeretném...*
- 10. Poór Péter: *Utánam a vízözön*

A 10 zeneszám közül csupán egyetlen olyan akadt – Kovács Kati *Nem leszek a játékszered* című dala –, ahol 40% feletti volt a helyes válaszok száma. Ezen kívül érdemes megfigyelni, hogy melyik számnál milyen magas volt a „nem tudom” válaszok aránya:

Zene sorszáma	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Válaszok száma	75	125	125	135	124	112	60	91	130	105
Százalék	28	46,6	46,6	50,6	46,3	41,8	22,5	34,1	48,7	39,5

Néhány szám kivételével igen magas, 40% feletti azon válaszok aránya, ahol a tanuló nem ismerte fel a dalt vagy az előadót. Ezen adatok alapján és a fentebb részletezett adatok és a kutatás kvantitatív jellege miatt levonható a következtetés, hogy a tanulók több, mint 40%-a nem ismeri a '66-'72 közötti Táncdalfesztiválok kiemelkedő énekeseit és együtteseit.

A 7-8. számnál (Koós János, Korda György) azért lehetett a többihez képest alacsonyabb a „nem tudom” válaszok száma, mert a gyerekek énekhang alapján próbálhatták bejelölni a megfelelő személyt. Korda Györgynek és Koós Jánosnak egyaránt mélyebb, de egyedi hangja van, amit mégis viszonylag könnyű összekeverni. Ez a tanulókat is megzavarhatta, mivel az opciók között mindkét kérdésnél szerepeltek. Az alábbi két diagram az erre a két zenére adott válaszok eloszlását mutatja:

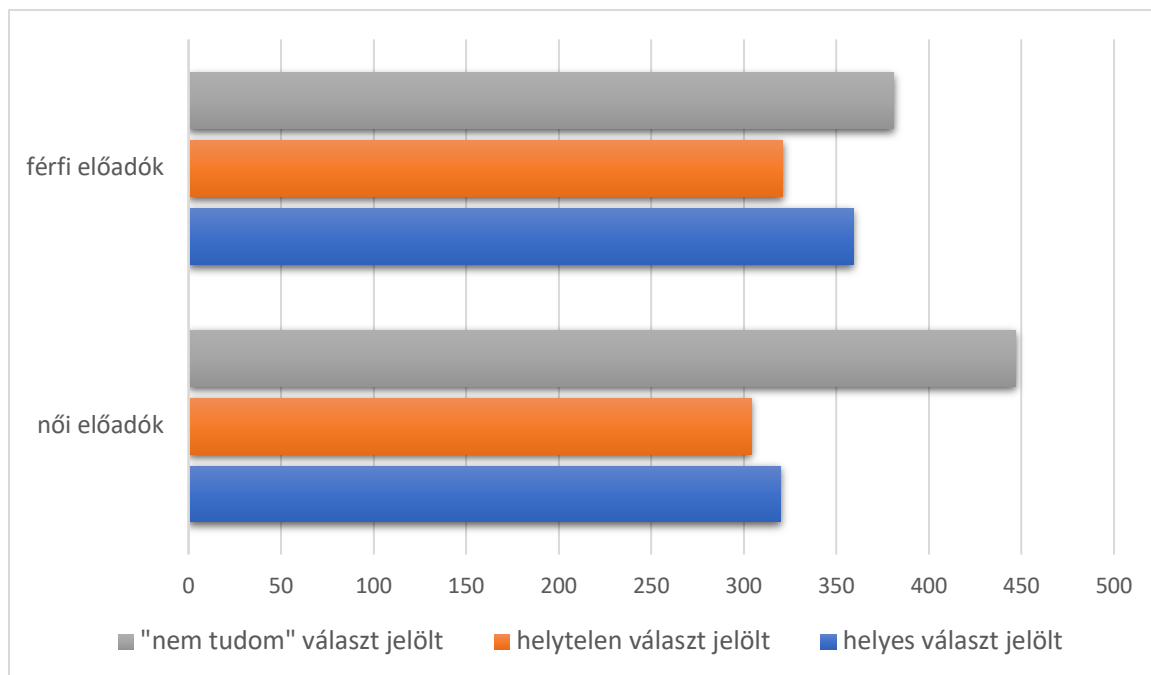

A zenefelismerésekre adott helyes válaszok:

Zene sorszáma	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Válaszok száma	125	92	73	66	68	56	92	109	51	68
Százalék	46,6	34,3	27,2	24,7	25,4	20,9	34,5	40,8	19,1	25

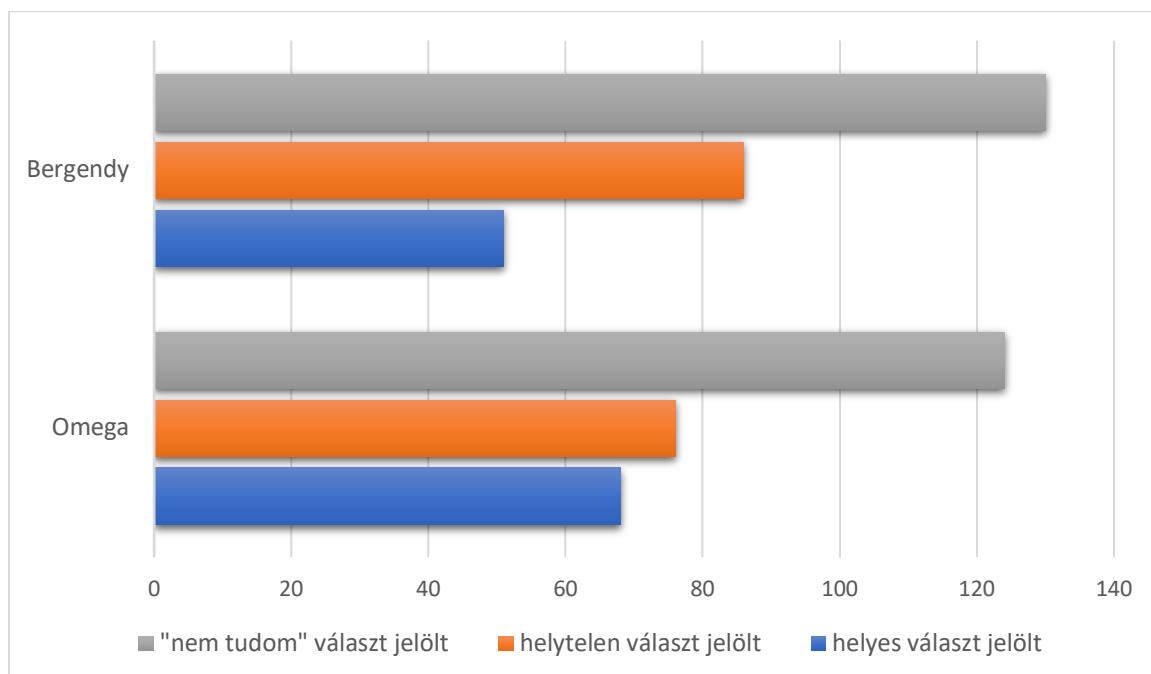
Átlagosan a tanulók 24%-ban adtak helyes választ – az alacsony arányt magyarázhatja, hogy az adott korosztály tagjainak zenei érdeklődése szerteágazó, így az egykori Táncdalfesztiválok slágereit csak kis mértékben ismerhetik.

A 4 női és 4 férfi előadóra érkezett válaszok szintén érdekes eredményt mutatnak:

Mindkét esetben a „nem tudom” opciót jelölték legtöbbször, ami megerősítheti a fentebb már levont következtetést, hogy napjaink 14-16 éves korosztályának több, mint kétharmada nem ismeri fel a Táncdalfesztiválok jelentősebb előadóit egy-egy slágerük alapján.

Ugyanez az összehasonlítás a zenekarok esetében:

A tanulók alig negyede ismerte fel jól az adott zenekart, majdnem 50%-uk a „nem tudom” opciót jelölte. Megállapítható, hogy a kutatásban részt vevők nagy hányada nemcsak a kor egyéni előadóit, hanem „legfelkapottabb” együtteseit sem ismeri fel zeneszám alapján.

3.6. Személyes jellegű észrevételek

Az egyeztetéseknek köszönhetően sikerült személyesen elvégezni a kutatást minden érintett iskolában és osztályban. A témát meghallva a tanulók nagyon lelkesek lettek – megerősítve számomra azt a tényt, hogy a retró zenék igenis népszerűek újra, a mai kor tinédzserei szívesen hallgatják őket. Volt olyan osztály, aki hangot adott annak, hogy szívesen tanulna a Táncdalfesztiválokról részletesebben az énekórák keretében. Ez a felvetés lehetőséget ad a témában rejlő további, pedagógiai célzatú kutatásoknak és terveknek. A személyes óralátogatások miatt meg tudtam figyelni a gyerekek reakcióit is, melyek főleg a zenefelismerési résznél voltak érdekesek. Konstans jelentkező probléma volt, hogy a tanulók a számot magát felismerték, de nem tudták előadóhoz kötni. Érdekes volt továbbá, hogy az arcmimikájuk igen gyakran elárulta: a megadott opciók közül sem ismerik mindegyik nevet.

4. A kutatás összegzése

A dolgozat megírásakor két célom volt: ismertetni a „klasszikus”, 1966-1972 közötti Táncdalfesztiválok – a mai fiatal generációk számára talán már feledésbe merült – történetét és kutatással alátámasztani, hogy a mostani 14-16 éves korosztály milyen arányban ismeri az ott sikereket elérő előadókat. Mindezt elsősorban azért, mert fontosnak tartom, hogy egy korszak több szempontból is közízlés-meghatározó zenei világát (legyen annak szakmai szintje akár ingadozó vagy kifogásolható) az utókor megismerje és véleményt alkothasson róla.

Az első fejezetben rövid áttekintést nyújtok a Táncdalfesztiválok megelőző Ki mit tud?-ok időszakáról, melyek elősegítették létrejöttüket. Történelmi és kultúrpolitikai nézetben bemutatom évről évre a Táncdalfesztiválok történéseit, helyzetüket és különdíjasait. A témakör körüljárása segítséget nyújtott abban, hogy a következő fejezetben megértsük, kik és milyen szinten váltak ismertté az eseménysorozatnak köszönhetően az akkori nyilvánosságban.

A második fejezetben a legjelentősebb énekesek és együttesek kerülnek előtérbe, rövid ismertetőt nyújtva életükből és karrierjükből, kiemelve a Táncdalfesztiválok szerepét. A Táncdalfesztiválok többször díjazott énekeseinek jelentős része a mai napig aktívan koncertezik, így akár még találkozhatnak is velük a jelenlegi 14-16 éves korosztály tagjai. Többen azonban az akkor felkapott nevek közül végül nem az előadói utat választották, illetve külföldi karrierépítésbe kezdtek.

A harmadik fejezetben az elvégzett kutatás ismertetése és a kapott eredmények elemzése történt meg, állítások és következtetések levonásával. A dolgozatban tárgyalt témakörök, és az ott kifejtett állítások alapján az alábbi következtetéseket tudtam levonni:

- A 14-16 éves korosztály tagjai minimális információkkal rendelkeznek a „klasszikus” Táncdalfesztiválokról: kialakulásuknak időszakát jelentős részben tudják, de az előadók és együttesek jelentős részét nem ismerik.
- Nagyrészt nem tudják, hogy itt a dalok versenyeznek, nem táncversenyről vagy tehetségkutatóról van szó.
- A legjelentősebb, akár mai napig zenelejátszási listák anyagát képző dalokat és előadóikat kismértékben vagy egyáltalán nem ismerik fel.

Itt azonban mindenképp fontos megemlíteni, hogy bár a kutatást nagy létszámú eléréssel sikerült elvégezni, a levont következtetések háttérére, illetve nagyobb tudományos összefüggések rámutatására kevésbé alkalmas – érdekes adatokat nyújt viszont a vizsgált korosztály ilyen tárgyú ismereteiről. Feltett kérdéseim strukturált válaszadásra adtak teret, mivel tapasztalataim alapján, a fiatalokat ezzel a módszerrel volt a legkönnyebb válaszra bírni.

Összeségében elmondható, hogy az értekezés célcsoportja, a mostani 14-16 éves korosztály tagjainak előzetes tudása igen alacsony a Táncdalfesztiválokkal kapcsolatban. Jelen kutatást célom a későbbiekben továbbvinni: jövőbeli ének-zene tanárként pedagógiai, módszertani szempontból megvizsgálni, miként lehetne bővíteni a tinédzserek tárgyi tudását a témával kapcsolatban – a dolgozat bevezetésében leírt ismeretbővítő szempontok alapján.

5. Irodalom- és forrásjegyzék

- A beat-korszak szexszimbóluma – Zalatnay Sarolta. *Index.hu* 2017. december 14.
https://beatkorszak.blog.hu/2017/12/14/a_beatkorszak_szexszimboluma_zalatnay_sarolta (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- A legendás Táncdalfesztiválok – 1. rész. *Ritkán látható történelem*
https://ritkanlathatotortenelem.blog.hu/2019/12/19/a_legendas_tancdalfesztivalok
(utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Arcok és mondatok 2000-ből: Koós János „életművész”. *Hetek* IV. évfolyam, 52. szám, 2000. december 2. <https://epa.oszk.hu/00800/00804/00145/9281.html> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Bálint Lilla: Slágerek a szocializmusban: Ezért volt olyan népszerű a Táncdalfesztivál. *Dívány* 2022. 06. 05. <https://divany.hu/offline/retro-zene-tancdalfesztival/> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Boncz Imre: *Kutatási alapismeretek* (Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Pécs, 2015)
https://www.etk.pte.hu/protected/OktatasiAnyagok/%21Palyazati/sport/Kutatasmodszertan_e.pdf (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Csatári Bence: A Magyar Rádió könnyűzenei politikája a Kádár-rendszerben. In: Ignácz Ádám (szerk.): *Populáris zene és államhatalom* (Rózsavölgyi és társa, Budapest, 2017)
- Csatári Bence: *Az ész a fontos, nem a haj – A Kádár-rendszer könnyűzenei politikája* (Jaffa Kiadó, Budapest, 2015)
- Csatári Bence: Fák, virágok fény egy Lélegző furcsa hajnalon. *Magyar Nemzet*, 2021. 08. 25. <https://magyarnemzet.hu/kultura/2021/08/fak-viragok-feny-egy-lelegzo-furcsa-hajnalon-1> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Csatári Bence: Koós János-életinterjú (2017. 03.29.)
<https://beatkorszak.hu/doc/KoosJanos.pdf> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Csatári Bence, Poós Zoltán: *Azok a régi csibészek* (Jaffa Kiadó, Budapest, 2016)
- Emri Zsuzsanna: *Kérdőív-tervezés szabályai* http://zsuzsanna.emri.uni-eger.hu/public/uploads/kerdoiv-elmelet_589a036cf0522.pdf (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

- Gáncs Dénes, Zoltán János: *A dallam diadala – A Táncdalfesztiválok története*. (La Ventana Kiadó, Budapest, 2004)
- „Gyáva népnek nincs hazája, a szolgálélek vezért keres” – Koncz Zsuzsa újraénekelte Bródy Jelbeszédét. *HVG* 2023. október 17.
https://hvg.hu/kultura/20231017_Gyava_nepnek_nincs_hazaja_a_szolgalelek_vezert_keres_itt_a_Jelbeszed_20 (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Karácsondi Miklós: A „Ki mit tud?”-jelenség (*Rádió és Televízió Szemle* 1978. X. évf. 1. sz.), 47–60.
- Kiss István Zoltán: *Magyar Könnyűzenei Lexikon 1962-től* (Zaj-Zone Kiadó, 1998, Budapest)
- Kocsis L. Mihály: *Illés, énekelt történelem* (Zikkurat Kiadó, Budapest, 1999)
- Koltay Gábor: *Szörényi-Bródy* (Zeneműkiadó, Budapest, 1980)
- Koós János: *Jani. Kötetlen mese egy életről* (Alexandra Kiadó, Pécs, 2007)
- Kovács Dávid, Hernádi Levente (képszerkesztő): Hosszú volt a hajunk, rövid a szoknyánk, de megtűrtek – Interjú Koncz Zsuzsával. *Index* 2018. augusztus 23.
https://index.hu/kultur/2018/08/23/koncz_zsuzsa_nagykep/ (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Miklós Tibor, Takács Ágnes: *Keresem a szót, keresem a hangot* (Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1975)
- Oktatási Hivatal: *A 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók* (Kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyama és a gimnáziumok 9-12. évfolyama számára).
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Paulina Éva: *Zenészballada* (Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1986)
- Szécsi Katalin: *Palika* (K.U.K. Kiadó, Budapest, 2001)
- Székely András (szerk.): *Ki kicsoda a magyar zeneéletben?* (Zeneműkiadó, Budapest, 1988)
- Szűcs Gyula: Szarszagban születtek a legnagyobb Szörényi-slágerek. *Index* 2015. május 28.
https://index.hu/kultur/zene/2015/05/28/10_legjobb_szorenyi_sztori_konyv_szorenyi_levente/ (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Táncdalfesztivál – A beatzene országos nyilvánossága. *Magyar Popkulturális Értéktár*
<https://popkulturalis.hu/esemenysorozat-tancdalfesztival-199> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)

- Táncdalfesztivál. (1967). *Videa* <https://video.hu/video/zene/tancdalfesztival.-1967-115-perc.-magyar-zenes-musor-iPAWiVhFzr8jhKjR> (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Vágó Júlia: Szécsi Pál segéd munkásból lett legendás énekes: így vált a nők bálványává. *Femina* 2023. április 30. https://femina.hu/hazai_sztar/szecsi-pal-segedmunkas/ (utolsó letöltés dátuma: 2024. december 18.)
- Zalatnay Sarolta: *Ezt sem a zárdában írtam* (Zeneműkiadó, Budapest, 1987)